

Overweging bij psalm 145 Dominicuskerk 13 april 2008

door Will Verhoef

Het koninkrijk van God. Wonderlijk hoe iets dat niet bestaat - nog niet meer dan een bede is - tegelijk wel bestaat en door ons gekend wordt.

In de psalm wordt het stevig neergezet, met woorden als klaroenstoten. Alsof we ruim baan moeten maken, want de vorst komt eraan.

Als je de tekst niet alleen hoort maar ook ziet, dan merk je op dat die, zeg maar, geïllumineerd is. Zoals een middeleeuwse monnik een tekst met miniaturen luister bij zet, zo gebruikt de psalmist een verfraaiing die hij ontleent aan de spiritualiteit van de Schrift zelf. Hij let op de letters. Ieder vers begint met een volgende letter van het alfabet. Letters zijn de grondstof van de wereld zoals die is, en van de wereld die komen gaat. Aan de basis van de Schrift ligt immers de overtuiging ten grondslag dat de wereld wordt geschapen door het Woord. Wij hebben op onze woorden te passen; ze keren niet ledig terug. Woorden scheppen, ze maken en breken. En woorden vorm je van letters. Bij monde van David, de herder-koning - bezingen de letters - van a tot z, alsof ze al het geschapene moeten vertegenwoordigen - de majesteit van de Aanwezige.

Het is een penibele rol, koning. Van een koning wordt wat verwacht, een vorstelijk kijkspel, een luister die het hart van het volk een beetje doet zwellen van trots. Als icoon van zijn volk moet de vorst vrij en soeverein zijn. De koningin die zich in bloemetjesjurk onder het volk begeeft is ons lief maar dat vooral omdat het zo afsteekt bij het archetype van de vorst als verheven heerser of, erger nog, de despoot die van gouden borden eet, die gekocht zijn met de tranen van de armen. Zulke machthebbers bestaan; de Schrift staat er vol van. Ze noemen zich godenzonen, manifestaties van het goddelijke onder de mensen. Religie en macht verkeren nogal eens in elkaars gezelschap, weet de Schrift. God en de koning, twee handen op een buik. Samen beslissen ze over dood en leven, van hun onderdanen niets dan deemoed en gehoorzaamheid verlangend.

Op dit ambivalente register van de macht tokkelt de psalmist zijn liedje. Tegen alle goden en koningen in zingt hij van de Ene, van wie Israël niets dan goed heeft ondervonden. Het concept 'koning' en het concept 'god' worden hier gemunt. Alle macht in de wereld, wereldlijk en religieus, wordt hier getoetst aan wat die betekent voor mensen. Wie valt richt hij op; zijn ontferming is over al zijn maaksels. Hem alleen komt alle waardigheid toe.

Letter voor letter richt de psalmist zo de troon op voor de Ene die boven allen gaat: de Ene die de Aanwezige is gebleken, die het lijden van Israël zag. Zijn Naam is waar. Zijn Naam wordt hoog gehouden, zoals hij zijn schepselen hoog houdt.

In het 'Onze Vader' - het gebed waarvan men zegt dat Jezus het zijn leerlingen leerde

- horen we de echo van de psalm terug. Kome uw Koninkrijk. Geef brood op zijn tijd. Als wij het wagen te bidden - *Onze Vader, uw koninkrijk kome* - wil dat niet zeggen dat we onszelf beschouwen als onderdanen van deze vorst. Niet in de gebruikelijke zin althans. We worden niet op de knieën gedwongen. De Aanwezige als Vader en Koning beamen, is het aanvaarden van onze ware identiteit: we zijn koningskinderen, met uitzicht op de troon. We bereiden ons dus voor op de waardigheid die God met ons wil delen door ons te oefenen in vorstelijk gedrag.

Het koninkrijk van God inspireert politieke idealen: het uitbannen van armoede - een wereld waar recht is en niemand wordt buitengesloten. Een toekomst voor alle mensen. Tegelijk roept het op tot een weg naar binnen. We hebben vrijheid te leren. Ons los te maken van alles dat ons ongewild misschien regeert en onderdanig maakt. De koningskinderen worden die we voor God al zijn, en het gezag dat ons is gegeven - in welke relatie of positie dan ook - met zorg aanwenden. Het 'Onze Vader' reikt daarvoor een spiegel aan. Zo gezien is bidden ons spiegelen in het visoen dat God voor deze wereld koestert.

'Schrijf de woorden - de Tora - op de tafel van je hart' zegt het boek Spreuken. Hetzelfde geldt voor het 'Onze Vader'. Het soort bidden dat de Schrift ons wil leren is geen aanbidden, geen louter ritueel. Het is inbidden, ingebed raken in de toekomst die God voor ons voor ogen staat.

Geen honderd heilige boeken, geen kamer vol wetten en regels zullen iets uithalen als we de letters niet ook op onszelf betrekken. Het woord schept, zegt de Schrift. Jazeker, maar niet zonder ons, benadrukken de tradities rond Jezus van Nazaret nog eens. Alles hangt af van ons ja.

In het hart van de traditie, op de plaats waar in religies of levensbeschouwingen gewoonlijk een heilig boek staat, of een wet, staat in de christelijke traditie een mens: Jezus van Nazaret. Alfa en omega wordt hij genoemd, vrucht van de letters, van Davids lied. Levend Woord Van hem wordt gezegd dat hij in vrijheid zichzelf gaf, omdat hij verlangde dat allen zouden leven. In Hem werd Gods toekomst herkend. Koning der Joden, schreef iemand bij zijn dode lichaam.